

לאם הוסיף

כפרת נח תשי"ב

3^v

קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם (ו. יג)

1 | מביא רש"י דרשת חז"ל, כי מלאה הארץ חמס, לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל (סנהדרין קח).

צ"ל
לכאורה

לכאורה קשה, הרי חטאו בעבירות הרבה יותר חמורות: ע"ז שפ"ד ג"ע, ומדוע לא נתחייבו כליה רק בגלל הגזל? פירש הר"ר העש"ל דלכאורה קשה כאן קושיא אחרת, מדוע הענישם הקב"ה ישר בגופם, והרי איתא (ויק"ר יז, ד) אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה, וכדמצינו גבי נגעים, שבתחילה באים על האדם נגעי בתים אח"כ נגעי בגדים, אם יש לו שכל הוא עושה מיד תשובה, ואם לא באים הנגעים על האדם בעצמו - נגעי אדם. מדוע כאן הענישם הקב"ה ישר בגופם שמיד בא המבול, ומחה את הכל לגמרי. הרי היה להם כל טוב וישבו בשלוח ובשקט, מדוע לא הענישם הקב"ה בתחילה בממונם?

אלא, הכל טוב במי שהממון שלו, אז שייך להענישו בממונו, לוקחים ממנו את כספו, בכך יש לו כפרה. אבל כאן בדור המבול שכל הממון שהיה בידיהם לא היה שלהם, הכל היה גזול וחמוס, שוב לא היה שייך להענישם בכך (כממון של פלוני?) ולכן הענישם הקב"ה ישר בגופם.

אצל אנשי ניגוה כתוב (יונה ג, ח) ומן החמס אשר בכפיהם, גם שם היתה עיקר הגזירה בגלל גזל, אולם שם הם עשו תשובה והחזירו הכל, אפילו קורה גנובה המשוקעת בכנין וכדומה, דבר שמצד הדין הם פטורים מלהחזיר מפני תקנת השבים, בכ"ז הם החזירו וכדאיתא בגמרא תענית (טזא).

בית המקדש ותיבת נח גם יחד

"עשה לך תיבת עצי גפר וגו'" (ו, יד)

1 | הג"ר יצחק הוטנר זצ"ל אמר פעם בשיחה עם תלמידים צעירים (מובא ב"פחד יצחק - אגרות וכתבים") שתלמידי הישיבות בדורנו חייבים להרגיש כי השמחה לשהות בין לותלי הישיבה בזמנינו היא גדולה לאין ערוך מאשר בדורות הקודמים. להסברת דבריו הקדים ואמר: אם נשמע שאמרו למישהו שאם יימנע מאכילת מעדני מלכים הוא ימות מרעב, נכין מיד כי זהו מצב יוצא דופן ומוזר ביותר. היות ובמצב רגיל מעדני מלכים ורעב הינם שני קצוות הרחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב. אולם בתורה אנו מוצאים שלגבי חיי תורה, המשל הזה מצוי ורגיל. "השמרו לכם וגו' וסרתם ועבדתם אלהים אחרים וגו'" (דברים י"א) ופרש"י וסרתם - מלימוד התורה. לימוד התורה הרי הוא בגדר מעדני מלכים, ובכ"ז ברגע שפורשים מזה מגיעים ל"ועבדתם אלהים אחרים" היינו גויעה מרעב ברוחניות.

11 | איד יובן הדבר! עלינו לדעת כלל גדול: נשמת האדם אינה סובלת מצב של העדר, של דיקנות, וממילא אם היא ריקה מתורה מיד היא מתמלאת מדברים אחרים ובכך נפתח פתח אפילו לע"ז. זה משייך בפסוק הזה של קריאת שמע, זוהי ידיעה אמיתית וחשובה לכל יחיד בכל הזמנים.

בתורה אנו מוצאים שני סוגי בנינים - בנין המשכן ובנין התיבה. משכן בונים כאשר הכל מסביב למשכן הוא במצב מעולה, ומכיון שיש צורך במקום מיוחד לקדושה, בונים לצורך זה משכן. אבל תיבה בונים כאשר מחוץ לתיבה ישנו מבול המכלה את הכל ואת כולם.

באופן זה יוסבר גם ההבדל שבין הישיבות בזמנינו לבין הישיבות של הדורות

צ"ל לקראת
שם
ל' הוסיף

11

בדורות הקודמים היתה הישיבה בגדר משכן. החיים הרוחניים שמתוך למשכן היו אז תקינים והישיבה היתה מקום שבו נתעלתה הקדושה ביותר. בזמנינו, הישיבה היא תיבה, היות ומחוץ לתיבה ישנו מבול של כפירה "ועם הארצות" המציף ושוטף את הכל וכולם בלא יוצא מן הכלל. לפיכך, ישיבה הינה כיום תרכובת שכמתה לא מצינו מעולם - צירוף של תיבה ומשכן. משכן - זהו מעדני מלכים; תיבה - היא הצלה ממות. בני ישיבה נמצאים היום במצב שאם לא "מעדני מלכים" - צפויה טביעה במי המבול הגואים. למאד, חינוכים צעירי בני הישיבות המתחילים את לימודם בישיבות לדעת ולהבין את גודל השמחה שעליהם לשמוח על הגיעם אל הישיבה.

3
p

ומן הבהמה אשר איננה טהרה... (ז.ח)

לעולם אל יציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עיקם הכתוב שמונה אותיות, ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר: ומן הבהמה אשר איננה טהרה" (פסחים ג)

4
ה' ב' כ' ז' י'

מקשים: הלא פעמים רבות אנו מוצאים את המלים, "סמא" ו"טמאה", ומפני מה לא שינתה התורה לשונה בכל אותם המקומות, ולא כתבה, "לא טהרה" במקום "טמאה"?

השיב על כך, כדרכו, המגיד מדובנא במשל: בעיר אחת גר יהודי תלמיד-חכם, גדול בתורה ובעל-ייחוס ועשיר מופלג. בשכנותו גר יהודי עם-הארץ וגס-רוח שהתעשר, וגודע בכינויו, "יוסל בור". יום אחד בא יהודי שלא מן המקום ונכנס אצל התלמיד-חכם ושאל לכתובתו של ר' יוסל. "מי? יוסל בור?" - קרא המשרת - "בכניסה שממול". בשמעו זאת נוף התלמיד-חכם במשרתו, שהעליב את השכן בפני זר וכינהו בכינוי של גנאי. לאחר זמן בא ונכנס שדכן והצעה בפיו: "השכן, ר' יוסל - אמר - שלחני ורצוני להשתדך עמו".

הוציא הדבר את התלמיד-חכם מכליו: "מה? - לא ידע את גפשו - שאני אשתדך עם יוסל בור? שיוסל בור יהיה המחותן שלי?" צעק, ושילחו מעל

פניו בכעס. תמה המשרת ושאל מפני מה בשעה שהוא המשרת, כינה את השכן בשם-הגנאי הוכיחו על כך, ולבסוף בא בעל הבית ומכנהו באותו כינוי עצמו? השיב לו על כך: אין קשבא סתם יהודי ושאל לכתובתו של השכן, כל העניין לא נגע לנו, ולא היה צורך ומקום לספר ליהודי זר מה כינויו של זה; אבל עתה, כשמעוים לבוא אלי ולהציע לפני שאשתדך עם יוסל זה, הייתי חייב להכריז ולהודיע, מפני מה אין שידוך זה לפי כבודי, שיוסל בור אינו כחותן בשבילי. והנמשל הוא: כאן, בפרשת גת, במניין הבהמות שנכנסו לתיבה, הרי שמצד הדין לא חשוב הוא, אילו מהן טהורות היו ואילו טמאות, והקפידה התורה בלשון נקיה: "ומן הבהמה אשר איננה טהרה". אבל בכל שאר המקומות, כשמדובר בהרחקת יהודי מאיסור של מאכלות אסורים, שם אין עוד צורך להקפיד על לשון נקיה, ונהפוך הוא, חובה היא להסביר במפורש ולומר בלשון ברורה, מפני מה יש להתרחק מבהמות אלו: אין אלה בשבילך, טמאות הן ומדבר טמא תרחק...!

6

16

2

5
מלך
עזיק

ד' י"ב. ארבעים יום וארבעים לילה.

פירש"י ח"ל: אין יום ראשון מן המנין לפי שאין לילו עמו שהרי כתיב ביום הזה

נבקעו כל מעינות זכו' עכ"ל. נראה כביאור הדבר²⁵, ע"פ מה שביארתי כחידושי לעיל

[כראשית א' פל"א] שאע"פ שכבר נכתב לעיל [בריש פרשת כראשית]: ויהי ערב ויהי

בקר וגו' הרי שקדם הלילה ליום, מכל מקום זה לא ידעו עד שניתנה תורה שאז ראו שנכתבו הדברים בסדר זה, אבל עד מתן

תורה היו תמיד מונים את היום קודם הלילה.

וכיארתי שהטעם לזה הוא מפני שאדם הראשון נוצר ביום והוא התחיל למנות את מספר הימים משעת בריאתו, וכמו שאמרו חז"ל [ר"ה דף כ"ז ע"א] זה היום תחלת מעשיך, ולכן מנה את היום ואחר כך את הלילה, וכך נמשך המנין עד זמן מתן תורה. ומדוייק לפ"ז מה דמנתה התורה הכא ארבעים יום קודם לארבעים לילה, וכן להלן [ח' פכ"ב]: ויום ולילה לא ישבתו וכמו שכתבתי שם, ודו"ק.

2

בגמר הלילה, והוא אצלינו שני בשבת,
 היינו דאמר ר"ה אפילו בשני בשבת.
כונתו באמת על יום א', אלא קמ"ל
שעיקר החיוב הוא בלילה שלאחריו שהוא
אצלינו שני בשבת, ויבואר עוד במקומות
רבים מענין זה:

בנימ
 פ' אור

ואפשר לומר דבזה טעו האומות
 דאיתא במדרש [ובחיים קטז] מכילתא ריש יתרו]
 בפסוק [תהלים כט.] ה' למבול ישב שבאו
 אצל בלעם בשעת מתן תורה, שמא מביא
 הקב"ה מבול לעולם, והיינו שסברו כיון
 שהחזיר התורה על כל אומה ולשון
 להודיעם מצות שבת, כדאיתא רפ"ב
 דביצה [טז.], סברו כיון שבטל יום ולילה
 לא ישבותו שאמר השי"ת לנת, בטל כל
 המאמר שהבטיח לו שלא יביא מבול
 לעולם, והשיב להם בלעם ה' עוז לעמו
 יתן, שבאמת אין חפץ הקב"ה ליתן שבת
 אלא לישראל. והנה התוס' בסנהדרין [נט].
 ד"ה ליכא] כתבו בהא דאמרינן כל מצוה
 שנאמרה ולא נישנית, לישראל נאמרה ולא
 לבני נח, אע"ג דיום ולילה לא ישבותו לא
 נשנה, אפ"ה מוכח דנאסרה לבני נח
 לדורות, שהרי ישראל נצטווה על השבת.

ואכל גלגל מה חתום היום ר"ה א"ל דנ"ג קודם ח"ס
 הלילה הולך אחר היום גלגל לא נלמד ש"י
 לטעם דיום הולך אחר הלילה מנתיחו של שלם מלאהדין
 בחולין (ר' פ"ג) ויחסי מימי ס"ה נ"ג שיעור אחר של
 חצות היום וזו משום דמתייזם לילה ל"י ולא לילה ויום
 כ"י מדר הכתוב לכתוב קן להקדים יום מאוס דכ"ה עיקר
 ע"י מרחיב חשבו ימים לילה וקב"ה מן ימים ולילה והרנה
 מן ולא מלמדי בנה המקרא שיקדים לילה ליום דק נד'
 מקומות ופחות לילה ויום (ויגריס כ"ה) להיחז עיניך
 פחותות אל הנה הנה לילה ויום (מלכים ה') הרנה עיני
 ודענה לילה ויום (ירמי' י"ד) שלש ימים לילה ויום
 (למחר ה') וכל קורא שחשבו בדין הקדים ימים לילה
 ת"ס בלילה שיקדים לילה ליום וכן נלענין סוד הלילה
 עיקר יתיר וסוף און ספוד לתן גם באמירה הקדים
 לילה שגילה יתיר מ"ך שמירס מניחם וכן לענין דמעט
 (למחר ה') ע"ה אכ"י יתיר כלשן הכתוב בנה חנכס גלילה
 מזה דכתיב בלמחר לילה ויום כגו נדרס נמדרס לכוחה
 דהפסיקו חזעור יום לתן כון שכל המקרא הקדים יום
 ללילה און רח"י מזה דמתייזם לילה ל"י דים חשקן און
 אחר נ"ג מניסר"ל: אימס פיה שגלענד בענין קב"ה
 המפרשים חס סניקר מה שר"ח ליקור בזה שיעור דענין

בנימ
 פ' אור

יום ולילה לא ישבותו [ח. כב.] אמרו
 רבותינו ז"ל בסנהדרין דף ג"ח ע"ב, גוי
 ששבת חייב מיתה, אמר רב הונא אפילו
 בשני בשבת, הקשה המהרש"א דהל"ל
 אפילו כאחד בשבת. ונראה דהנה הקשו
 המפורשים, דמה שאחז"ל [יומא כח:] קיים
 אברהם אבינו כל התורה כולה, וכי איך
 שמר שבת שלא נצטוה עליו, ודחה לאו
 דיום ולילה לא ישבותו שנצטווה עליו
 מימי נח. ונראה דלא קשה, כי קודם מ"ת
 היה הלילה נמשך אחר היום, כמ"ש לקמן
 בפ' בא ובפ' יתרו ובכמה מקומות, עד
 שאמר לו הקב"ה מערב עד ערב תשבתו
 שבתכם [ויקרא כג. לב.], וכן הוא אמר כאן
 יום ולילה לא ישבותו, היינו שלא ישבותו
 יום ואח"כ לילה, ואינו חייב מיתה אלא
 אם שבת עד סוף הלילה, כ"א עשה
 מלאכה בסוף הלילה לא עבר על הלאו
 של יום ולילה לא ישבותו, שהוא שביחת
 כל היום וכל הלילה שלאחריו אבל שמירת
 שבת של אברהם אבינו, היה כמו שיהיה
 אחר מתן תורה דהיינו שהיום הולך אחר
 הלילה.

נמצא קיים שתיהן שעשה מלאכה
 כששי ביום ועשה מלאכה במוצאי שבת,
 גוי שלא שבת יום ולילה, וכן הוא
 לדורות בבני נח אינם חייבים כששבת בא'
 בשבת, אלא שאם שבת בלילה שלאחריו
 עד גמר הלילה, וכיון שעיקר החיוב הוא

8) עיון פרשה לרק אברהם
 ר"ב

ב. מבירא עמיקתא עולים אנו לאיגרא רמא, לדמוי הקשת - לשכינה,
 כביכול, ראשית הדברים בפסוק מפורש: "כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום
 הגשם, כן מראה הנוגה סביב, הוא מראה דמות כבוד ה'" (יחזקאל א. כח) מפסוק
 זה ומהדמיון כביכול בין הקשת למראה כבוד ה', נגזרים מספר מאמרי חז"ל:
 "הרואה את הקשת בענן צריך שיפול על פניו [רש"י: לפי שהוא מראה כבוד ה']
 שנאמר כמראה הקשת... ואראה ואפול על פני. לייט עליה במערבא [=בארץ]

ישראל לא קבלו דעה זו] משום דמחזי כמאן דסגיד לקשתא [=משום שדומה
 לשמשתחויה לקשת], אבל ברוכי ודאי מברך" (ברכות נט ע"א). וכן: "כל שלא חס על
 כבוד קונו זה המסתכל בקשת... כל המסתכל בג' דברים עיניו כהות, בקשת..."
 (תגיגה טו ע"א). ואלו נפגעים שהרי נאמר "כי לא יראני האדם וחי" (שמות לג. כ) "

3

וכך מסכם הגבר: "כל מאן דאסתכל בקשת כמאן דאסתכל בשכינתא, ולאסתכל בשכינתא - אסור" (זהר שמות טו), להסבר זה האות שנתן הקב"ה לבני האדם שלא יבוא עוד מבול, הוא גילוי "מראה דמות ה' " בקשת, כביכול ה' אומר אני ערב שלא יוסיף להיות עוד מבול, אני העד ואני האות.

(9)

ג. ההסבר השלישי לאות הקשת הוא צבעוני, ועולה מתוך שפע צבעי הקשת. כידוע, התופעה הטבעית של הקשת היא "החזרה ושבירה של אור השמש ע"י טיפות הגשם...אור השמש או כל אור "לבן" אחר הוא למעשה תערובת של צבעים, כאשר עובר האור מעצם שקוף למשנהו הוא נשבר ומתפרק לצבעי הקשת שמהם הוא מורכב".⁴¹ ערוב מדויק של כל צבעי הקשת יוצר צבע לבן שהוא צבע הטהרה: "כולו הפך לבן טהור הוא" (ויקרא יג, ג). הצבע האדום מסמל רצח, חטא, הוא בולט ומושך תשומת לב ומייצג גאווה טמאה,⁴² לעומתו, מסמל הצבע הלבן טהרה, הוא אינו בולט ואינו דורש תשומת לב, הוא צבע הענוה. על כן תהליך התשובה מתואר בנביא: "אם יהיו חטאיכם כשנים [רש"י: אודם שנים, רד"ק: אדום] כשלג ילבינו, אם יאדימו כתולע כצמר [הלבן] יהיו" (ישעיהו א, יח).

6

11

הקשת, המציינת את פירוט הצבעים המרכיבים את הצבע הלבן, באה להזהיר את העולם מחטאו של דור המבול. בדורו של נח כל אחד חי לעצמו, בהתגדרות עצמית ובלא התחשבות והתכללות בציבור, מעין בחינה של שנאת חינם. בשלושת ההסברים הקודמים יש מסר של "קום עשה", ברם בהסבר הנוכחי יש מסר של "לא תעשה" יש בו אזהרה מפני החטא של שנאת חינם. כביכול אומר ה' באמצעות הקשת, שהדור ראוי לכליה, ובשל הפירוד והשנאה "יתפרדו כל פועלי און" (תהילים צב, י). בזה נבין את שבחם של רבי שמעון בר יוחאי ורבי יהושע בן לוי שבימיהם לא נראתה הקשת בענן;⁴³ משום "שהקשת אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם, ואם יש צדיק גמור בדור אין צריך אות" (רש"י, בתובת עז ע"ב). כי הצדיק מאחד את כולם וממילא אין צורך בקשת שתזכיר את הפירוד. כולם מאוחדים כמו הצבע הלבן. אות ברית הקשת קורא לכולנו להחלות מעל שנאת החינם "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם" (תפילת ראש השנה).

6

21

26

⁴⁰ וזה, כנראה, פשר חטאם של אצילי בני ישראל - "ויחזו את הא-להים ויאכלו וישתו" (שמות כד, יא) - ושל אנשי בית שמש - "כי ראו בארון ה'" (שמואל א ו, יט), הראיה כאן משמעה התקרבות יתרה וחוסר יראת הרוממות וריחוק שבא בעקבותיהן.
⁴¹ אנציקלופדיה בריטניקה לנוער, כרך יג, ערך קשת עמ' 188.
⁴² עשו היה אדמוני (בראשית כה, כה) ונקרא אדום (שם שם, לא). בספרי הסתרים נאסתר, עמדתו על הקשר בין הגאווה לנחש הקדמוני, לעשו, ולעמלק. עיין שם עמ' 240 ואילך.

(10) כחיות

כי יצר לב האדם רע מנעריו

האמרי אמת זצ"ל היה אומר שעל כל אדם לדעת ולזכור שבטבע יצר לב האדם רע מנעריו, וצריך לעמוד על המשמר פן יתגבר עליו יצרו. וסיפור הסיפור הידוע מהגה"ק ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל שהיה מקורב למלך אוסטריה. פעם התעורר ויכוח בין שרי המלך, שאמרו שאפשר לשנות את הטבע, לבין הרבי ר' יהונתן שאמר בשם שלמה המלך החכם מכל האדם "אין כל חדש תחת השמש", את הטבע אי אפשר לשנות. המלך סיכם שבמשך חודש כל אחד יביא הוכחה לצדקתו.

(11)

יג

(4)

רבי יהונתן שב ללימודו, שקע בתורה הקדושה ושכח מכל הענין,
ויהי היום באמצע לימודו קופץ עכבר על שלחנו, רבי יונתן גירשו,
והלה חוזר וקופץ על השלחן. לאחר מכן פתח את קופסת הטבק
להריח והניחה על השלחן, והנה העכברון קופץ שוב, ובטרם הספיק
לגרשו קפץ לתוך הקופסא, רבי יונתן מיהר וסגר את המכסה, הכניסה
לכיסו, ושב ללימודו.

(12)

הזמנה למסיבה הנערכת בארמון

רבי יהונתן שב ללימודו, שקע בתורה הקדושה ושכח מכל הענין, ויהי היום באמצע לימודו קופץ עכבר על שלחנו, רבי יונתן גירשו, והלה חוזר וקופץ על השלחן. לאחר מכן פתח את קופסת הטבק להריח והניחה על השלחן, והנה העכברון קופץ שוב, ובטרם הספיק לגרשו קפץ לתוך הקופסא, רבי יונתן מיהר וסגר את המכסה, הכניסה לו לניסיון, ושב ללימודו.

12
סע

סתאום הגיע שליח מן המלך עם הזמנה למסיבה הנצרכת בארמון המלוכה... רבי יונתן ישב ושוחח עם השרים, והנה פרצה המולה, לאולם נכנס חתול זקוף קומה, הולך על שתיים, ובידיו טס כסף קטן ועליו בקבוק וכוסות יין, החתול לכוש בכגדי מלצר, לראשו מצנפת אדומה ועליה חרותה הכתובת: "הטבע והשכל".

רבי יונתן שם לב שהשרים מכוונים מבטיהם אליו בחיוך נצחון. זהבין שרצו להזכיר את צדקתם בויתוח שנערך בחדש הקודם. אימץ מוחו, והחל לחשוב מה להשיב על הוכחתם. לפתע נהרו פניו, שלח ידו לכיסו והוציא את קופסת הטבק, פתח את המכסה, העכברון השבוי נמלט על נפשו... כהרף עין השליך החתול המאומן ו"המלומד" ארצה את טס הכסף והכלים, וידהר כחץ מקשת אחרי העכבר, עד שנעלם מעיני הרואים.

האזרחים נדהמו לראות, כיצד הפך החתול המנומס בין רגע לחית פרא המתנפלת על טרפה.

השר הסביר לכולם את פרשת הענין, לחץ את ידו של הרב היהודי ואמר: אכן צדקת במשפטך, מה שיעשה הטבע לא יעשה השכל. כמו כן הסביר האמרי אמת, אסור לאדם לשכוח כי יצר לב האדם רע מנעוריו, וחייבים להיות ער כל רגע לכל יפילו לבאר שחת ח"ו.

1 חנך לנער על פי דרכו גם כי יקין לא יסור ממנה. תנוד לנער כשהוא עוד נער ואז גם כשיוקין. לא יסור ממנה. והענין: כי האדם אי אפשר לו לשבור דרכו, כלומר מזלו, שגולד בו כמו שאמרו 26: האי מאן דבצדק יהיה גבר צדקו כו'. אלא שניתנה הבחירה ביד האדם שיוכל לאחוז במולו ולהעמידו כפי שירצה, או צדיק או רשע או בינוני וכמו שאמרו במסכת שבת 28: האי מאן דבמאדים יהי גבר אשד דמא (שופך דמים) אמר רב אשי אי אומנא (מקין דם) אי גנבא (ליסטים) אי טבחא אי מוהלא. וזכר אלו השלשה, לפי שמולו מורה שיהיה שופך דמים, אך בבחירת יוכל לבחור באלו השלשה: אי מוהלא והוא צדיק שעושה מצות עשה. אי טבחא, הוא בינוני. אי ליסטים, והוא רשע שופך דמים כמשמעו. והוא שאמרו 29: שאול באחת ולא עלתה לו, דוד בשתים ועלתה לו. והענין הוא: כי בידו נאמר 30: והוא ארמוני והוא במאדים, ולכך טעה בו שמואל בעת שראה קלסתר פניו, והוא העביר מדותיו בכל. ואף שאלו השנים לא העביר, מכל מקום עלתה לו כמו שאמרו 31: כל המעביר על מדותיו כו'. דוד הרבה להעביר על מדותיו, מה שאין כן שאול שאמרו 32: בן שנה שאול כו' כבן שנה שלא טעם טעם חטא. והוא העביר מדתו הטובה לרעה בדבר אחד, ולכן אף באחד לא עלתה לו. והוא שנאמר, תנוד לנער על פי דרכו. — לפי דרך מזלו וטבעו תחנכהו ותדריכהו לעשות מצות, ואז גם כאשר יוקין לא יסור ממנה, אבל כשאתה מכריחו נגד טבעו, עתה ישמע לך, מיראתו אותך, אבל אחר כך בעת יוסר שולך מעל צוארו יסור מזה, כי אי אפשר לו לשבר מזלו.

13
כ"ט
דוד
כ"ט

1 וחל נח איש האדמה (ט. כ.). וברש"י: עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת. והנה מקדש נעשה חולין, ובמה? בהקדימו את נטיעת הגפן לשאר נטיעות, כי אמנם עצם נטיעת הגפן היה מן הצורך, כי כן היה מצווה מאת הש"ת לקחת אותו ולהכניס זמורות נטיעת גפן, ואין אדם כונס דקר שאינו צדיק לו (עיין בר"ר לא, יד), אלא שעל ידי שנבדלים זו לאחרת בזה הוא שנעשה חולין. והנה נטיעתו וזמורות נטיעתו, עתה ישמע לך, מיראתו אותך, אבל אחר כך בעת יוסר שולך מעל צוארו יסור מזה, כי אי אפשר לו לשבר מזלו.

14
ל' ינוס
כ"ט

5